

vanja in pojmovanja književne didaktike, izhodišča književne didaktike, komunikacijski pouk književnosti itn. Pri Didaktiki slovenščine III izvedejo pedagoški proces na osnovni šoli ter vrednotijo učiteljevo delo s poudarkom na samorefleksiji. Avtorici učnega načrta za Didaktiko slovenščine I sta dr. Marja Bešter Turk in mag. Nataša Potočnik, avtorja učnega načrta za Didaktiko

slovenščine II dr. Igor Saksida in dr. Marija Grginič, avtorji učnega načrta za Didaktiko slovenščine III pa dr. Marja Bešter Turk, dr. Igor Saksida, mag. Nataša Potočnik in dr. Marija Grginič.

Darija Skubic
Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta
darija.skubic@pef.uni-lj.si

Slovenistične vsebine v programih Oddelka za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

1 Oddelek za prevajalstvo FF UL ima akreditirane programe na vseh treh bolonjskih stopnjah: na prvi stopnji univerzitetni dodiplomski program *Medjezikovno posredovanje*, na drugi magistrska programa *Prevajanje* in *Tolmačenje*, na tretji pa doktorski študijski program *Prevodoslovje*.¹ Programe na vseh treh stopnjah oddelek že izvaja, na prvi in tretji stopnji od študijskega leta 2006/2007, drugostopenjski program *Tolmačenje* pa od študijskega leta 2007/2008. Ker vse študijske kombinacije tujih jezikov predvidevajo slovenščino kot izhodiščni jezik, v programih na prvi in drugi stopnji slovenistične vsebine skupaj s splošnimi predmeti predstavljajo približno tretjino študijskega programa, drugi dve tretjini sta odvisni od kombinacije tujih jezikov, za katero se študentje odločajo; obvezni tuji jezik je angleščina, pri drugem pa študentje izbirajo med nemščino, francoščino in italijanščino.² Na doktorskem študijskem programu *Prevodoslovja* pa so slovenistične vsebine del

ponudbe izbirnih vsebin, hkrati pa tudi segment metodoloških pri obveznem predmetu *Empirične raziskovalne metode* v prevodoslovju.

Slovenistika je na Oddelku za prevajalstvo organizirana kot samostojna Katedra za slovenski jezik, pri izvedbi programa pa sodelujejo tudi kolegi in kolegice z Oddelka za slovenistiko FF UL, ZRC SAZU in Inštituta za narodnostna vprašanja.

2 Študij prevajanja in tolmačenja je do prenove v skladu z bolonjskimi smernicami potekal kot *Prevajalski študij* na dodiplomski ravni in kot specialistični podiplomski študij *Konferenčnega tolmačenja*, prvi od študijskega leta 1997/1998, drugi pa od študijskega leta 2001/2002.

Novi bolonjski programi temeljijo na starih, deloma pa so bili preoblikovani predvsem glede na informacije o pričakovanih kompetencah na prevajalskem in tolmaškem trgu dela ter glede na informacije, ki smo jih dobili na pogovoru z diplomanti prevajalskega študija o njihovih ocenah študijskih

¹ Natančneje o programih na oddelčni spletni strani <<http://www.prevajalstvo.net>>.

² V novih programih se bo prevajalski modul s slovenistiko za prevajalce vključil tudi v drugostopenjski program na rusistiki.

vsebin. Ker naši diplomanti delajo na mednarodnem trgu dela in se tako po diplomi vanj vključujejo, so bile dragocene tudi informacije mednarodnih združenj ter Evropskega parlamenta in Evropske komisije o njihovim pričakovanjih in potrebah. Predvsem programa Prevajanje in Tolmačenje sta usklajena s standardi drugih prevajalskih in tolmaških institucij, s katerimi sodelujemo v mednarodnih združenjih prevajalskih in tolmaških šol, kar omogoča primerljivost diplomantov glede kompetenc, ki jih s programi pridobijo v različnih kulturnih in jezikovnih okoljih. Popolnoma na novo pa smo oblikovali doktorski študij Prevodoslovja.

Že star program je v višjih letnikih temeljil na izbirnosti vsebin pri prevajalskih modulih, tako da smo v novih že do sedaj veliko izbirnost le razširili še na izbirne vsebine zunaj našega študijskega programa. V starih programih je bila praksa le del podiplomskega študija Konferenčnega tolmačenja, novost pa je praksa v novem programu Prevajanje. V sklopu prakse je predvideno tudi večje povezovanje Oddelka z alumni; diplomanti so z velikim veseljem sprejeli idejo, da pridejo študentom predstaviti svoje delo v različnih prevajalskih in tolmaških okoljih in jim svetujejo glede kariernih odločitev.

3 Slovenistične vsebine na prvi in drugi stopnji pokrivajo slovensko družbo, literaturo in kulturo ter jezik in komunikacijo. Pomembno je, da so vsi jezikovni fenomeni opazovani v realnosti jezikovne komunikacije in tako tudi osmišljeni. Izkušnje na slovenističnem delu starih programov so pokazale, da študentje niso imeli težav z usvajan-

jem jezikovnih norm, večje pa s komunikacijskimi normami v najširšem smislu, kar pa je za uspešno prevajalsko delo ključnega pomena, zato se je študijski program okrepil prav s temi vsebinami. V novih študijskih programih pa so nove tudi vsebine, povezane z vlogo prevoda pri oblikovanju slovenskega kulturnega prostora in razvoju slovenskega knjižnega jezika, saj je poznavanje zgodovinske izkušnje slovenskega kulturnega prostora za izgradnjo celovite strokovne osebnosti prevajalca prav gotovo ključnega pomena.

Slovenistične vsebine so po eni strani tesno povezane s splošnimi obveznimi vsebinami, kjer se npr. vsebine predmeta Uvoda v študij slovenskega jezika dopolnjujejo z vsebinami Uvoda v študij prevodoslovja, predvsem segmenta, povezanega s pismenostjo za informacijsko družbo in rabo in vlogo slovarjev, po drugi strani pa s predmeti kateder na tujih jezikih, npr. predmet Slovenska družba, kultura in literatura je izhodišče za sorodne predmete družbe, kulture in literature angleško, nemško, francosko ali italijansko govorečih okolij. Pravzaprav je težko poročati samo o slovenističnih vsebinah, saj smo program oblikovali tako, da se vsebine povezujejo in dopolnjujejo ne glede na to, v katerem sklopu študijskega programa se pojavljajo. Če pogledamo samo vsebine, povezane s korpusi (slovenskega) jezika in korpusnim jezikoslovjem: prve informacije o korpusih in korpusnem jezikoslovju dobijo študentje v prvem letniku pri predmetu Uvod v študij slovenskega jezika, na predavanjih predvsem z vidika jezikovnih opisov, temelječih na korpusih, na vajah pa se naučijo uporabe korpusov in kritičnega vrednotenja

iz korpusa pridobljenih jezikovnih podatkov. Pri predmetu Prevajalska orodja v drugem letniku vedenje o korpusih nadgradijo, saj spoznajo korpuse drugih jezikov, jih opazujejo in vrednotijo kot prevajalske priročnike ter dodajajo znanja in vedenja o pomnilnikih prevodov, ki so tudi neke vrste korpusi prevodnih besedil. Tako pri prevajalskih seminarjih na drugi stopnji korpuse znajo suvereno uporabljati kot prevajalske priročnike, pri izbirnem seminarju Korpusi in baza podatkov pa se naučijo graditi različne tipe korpusov (vključno s procesiranjem besedil in njihovim označevanjem), jih analizirati in korpusno pridobljene jezikovne podatke organizirati v podatkovne zbirke. Na doktorski ravni je korpusno jezikoslovje del obveznega metodološkega predmeta, vgrajeno pa tudi v predmete, kot so Leksikogramatika slovenskega jezika, Računalniška leksikografija, Terminografija za prevajalske namene in Računalniška obdelava naravnega jezika.

4 Zaradi racionalizacije dela in sledenja študijskim dosežkom študentov je bila kot ena od prioritet oddelčnega pedagoškega dela postavljeno usklajevanje in povezovanje vsebin v novih bolonjskih študijskih programih. Težava, na katero so nas opozarjali tudi naši diplomanti, je bila premajhna povezanost vsebin in njihovo ponavljanje pri vsebinsko sorodnih predmetih v okviru dveh izbranih tujih jezikov. Zato so bile vse študijske vsebine načrtovane s t. i. uglasčevanjem, kjer so vsebine predmetov natančno določene, tudi povezava med različnimi oblikami izvajanja pri posameznem predmetu (predavanja, seminarji, vaje), kar je osnova za usklajeno delo med različnimi izvajalci (npr. tudi učiteljem in asistentom) pri predmetu, hkrati pa tudi osnova usklajevanja vsebin med predmeti. Na tak način je bila izpeljana tudi simulacija obremenitev študentov, s čimer se je potem kreditno ovrednotilo posamezni predmet.³ Poglejmo to na primeru predmeta Uvod v študij slovenskega jezika.

Program:**Predmet:****Tip predmeta:****Vrsta študija:****Število kreditnih točk (ECTS):****Kontaktne ure:****Medjezikovno posredovanje****Uvod v študij slovenskega jezika****obvezni skupni predmet****univerzitetni dodiplomski prvostopenjski****6 ECTS (=180 ur obremenitve študenta)****30 ur predavanj (PR) + 30 ur vaj (VA)****Pričakovane kompetence:**

- razumevanje dejavnosti jezikovnega opisovanja in predpisovanja
- uzaveščanje pluralnost metodoloških pristopov pri jezikovnem opisovanju
- razumevanje vloge jezikovnih priročnikov v družbi
- kritično vrednotenje jezikovnih priročnikov
- prenos teoretičnih opisov jezika v prakso
- samostojeno delo z novomedijskimi jezikovnimi priročniki
- pisna strokovna komunikacija v slovenskem jeziku

³ Več o bolonjskih programih z vidika študijskih dosežkov in kreditnega ovrednotenja programov glede na obremenitev študenta na <<http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/>>.

Pričakovani učni dosežki	Izobraževalne aktivnosti	Predviden obseg štud. dela v urah
Poznavanje organiziranosti slovenistike doma in v tujini	VA: diagnostični test	2
	PR: položaj in organiziranost slovenistike	2
	Slovenistično-slavistični sprehod po Ljubljani s posebnim opozorilom na slovenistične in s slovenistiko povezane institucije	2
	Pisna naloga: dvostransko poročilo o eni od institucij, spoznani na sprehodu	2
	PR: osrednji slovenistični jezikovni priročniki in publikacije ter njihova družbena umestitev	2
	Pisna naloga: dvostransko poročilo o eni številki revijalne slovenistične publikacije	4
	PR: jezikovni opis in predpis	2
Razlikovanje med dejavnostmi jezikovnega opisovanja in predpisovanja	Študij literature: enciklopedijske definicije jezikovnega opisa in predpisa/deskripcije in preskripcije	4
	PR: diskusija o različnih definicijah jezikovnega opisa in predpisa	1
Uzaveščena vloga jezikovnih opisov in predpisov a) v jezikoslovju b) širše v družbi c) pri oblikovanju besedilnih in komunikacijskih norm	PR: metode jezikovnega opisa	2
	PR: jezikovna norma in kodifikacija	2
	Študij literature: enciklopedijske definicije jezikovne norme in kodifikacije	4
	PR: diskusija o različnih definicijah jezikovne norme in kodifikacije	1
Poznavanje slovenističnih jezikovnih priročnikov in njihove vloge v razvoju slovenistične jezikoslovne misli	PR: Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)	3
	Študij literature (teoretična zasnova SSKJ, kritike ob izidu SSKJ)	15
Kritično vrednotenje jezikovnih priročnikov Argumentacija v diskurzu	Pisna naloga: povzetek kritik ob izidu SSKJ	5
	PR: diskusija o kritikah ob izidu SSKJ in njegovi funkciji v razvoju slovenistike	1
Poznavanje sodobnih novomedijskih priročnikov za slovenščino in znanje njihove uporabe	PR: slovarji in novi mediji	2
	Študij literature (jezikovne tehnologije in jezikovni priročniki)	15
	PR: razmerje med tradicionalnimi in novomedijskimi jezikovnimi priročniki	1
Samostojno delo z elektronskimi priročniki, njihovo vrednotenje, uporaba priročnikov pri reševanju jezikovnih problemov, interpretacija rezultatov in utemeljevanje odločitev	PR: korpusi slovenskega jezika	2

Pričakovani učni dosežki	Izobraževalne aktivnosti	Predviden obseg štud. dela v urah
Samostojno delo z elektronskimi priročniki, njihovo vrednotenje, uporaba priročnikov pri reševanju jezikovnih problemov, interpretacija rezultatov in utemeljevanje odločitev	VA (prevajalski računalniški laboratorij): - diagnostični test: delo s SSKJ (ugotoviti, kakšno je predznanje) - predstavitev pregledovalnika ASP32 - pridobivanje podatkov iz SSKJ, SPS (katere in kako) - pridobivanje podatkov iz korpusov FIDA, FidaPLUS, Nova beseda (katere in kako) - interpretacija podatkov Seznaitvev z načini iskanja po slovarju in korpusu (konkordance, ikone, enostavno in zahtevno iskanje; nadomestni znaki, iskanje po kanalih, bližini, frazah ...; urejanje, sito, statistika; razširjeno iskanje ...). Reševanje jezikovnih problemov (slovenska besedila in prevodne težave), ob katerih se spoznava zmožnosti in omejitve priročnikov – interpretacija podatkov in utemeljevanje odločitev.	12
	VA: priprava na zaključni test + test: poznavanje uporabe jezikovnih virov za slovenščino in vrednotenja pridobljenih jezikovnih podatkov	3
Prenos teoretičnih vsebin v praktično delo z besedili: opazovanje, opisovanje in vrednotenje besedil z normativnega vidika	Skupinsko delo: samostojna analiza lastnih prevodov in oblikovanje vprašanj za delo na vajah z elektronskimi slovarji in korpusi	10
	PR: vrednotenje dela z elektronskimi slovarji in korpusi	2
	PR: slovenski pravopisi (SP)	2
	Študij literature: kritike SP 2001	15
	Pisna naloga: povzetek kritik SP 2001	5
	PR: diskusija o kritikah SP 2001 in njegovi družbeni vlogi	2
	VA: pravopis - velika in mala začetnica - ločila - pisanje skupaj in narazen ter deljenje besed - pisanje prevzetih besed - tuja lastna imena v slovenščini	10
	Delo doma: vaje iz pravopisa	10
	Pisne naloge: 3 pisne naloge – tvorjenje krajših besedil po navodilih asistenta	10
	VA: pravopis – analiza in komentar samostojnega dela doma	3
Tvorjenja pravopisno konsistentnih besedil	VA: pravopisni test in kritična analiza	1
Preverjanje pridobljenih kompetenc	Priprava na izpit+izpit (pravopis, pisni izpit) 20+2	20+2

Delež izobraževalnih aktivnosti:

vodereno delo: 1/3

samostojno delo: 2/3

od tega

44 % študij literature

22 % pisne naloge po navodilih učitelja in asistentov

8 % skupinsko delo (samoanaliza)

8 % vaje po navodilih asistentov

18 % priprava na izpit+izpit

5 Zaradi izjemne dinamike razvoja tako prevajalske kot tudi tolmaške stroke ter hitrih sprememb glede pričakovanih kompetenc na prevajalskem in tolmaškem trgu dela bo študijske programe nujno nenehno posodabljeni, pri čemer bo pri postopkih akreditacije treba doseči njihovo poenostavitev, če želimo hitro reagirati na spremembe tako v stroki kot na trgu dela, kar naj bi bila tudi ena od prednosti novega sistema. Trenutno temu niti slučajno ni tako, saj na Univerzi v Ljubljani postopek akreditacije poteka približno eno leto in zahteva v vsem tem času izjemno angažiranost vseh akterjev, vključenih vanj.

Ena od prednosti bolonjskega študija, ki jo velja izkoristiti, je priprava skupnih programov, tako doma kot tudi s partnerji v tujini. Na Oddelku za prevajalstvo pripravljamo dva programa skupnih magistrirjev, in sicer za jezikovno kombinacijo slovenščina-angleščina-nemščina z Univerzo v Gradcu, za jezikovno kombinacijo slovenščina-angleščina-francoščina pa v sodelovanju z dvema partnerskima inštitucijama v Parizu, INAL-

CO in ISIT. Pri skupnih magistrskih programih bodo študentje najmanj za 30 kreditov (najmanj en semester) študijskega programa absolvirali na partnerskih institucijah v tujini, dobili pa magistrsko diplomu, ki jo bosta izdali skupaj obe instituciji oz. v primeru sodelovanja s francoskimi partnerji vse tri institucije. V tem okviru se je preoblikoval tudi del slovenističnega študijskega programa; slovenščina bo namreč študentom s partnerskih univerz tuji jezik.⁴

S Katedro za novinarstvo Fakultete za družbene vede pa smo pripravili skupni študijski program Medkulturnega novinarskega študija, ki bo preplet novinarskih in prevajalskih vsebin s prakso v mednarodnem okolju, kot je npr. na BBC. Ker so tako v programih novinarstva kot prevajalstva močno prisotne tudi slovenistične vsebine, smo z njihovim povezovanjem v novem študijskem programu skušali tudi na slovenističnem delu doseči karseda visoke sinergijske učinke.

Prednost Oddelka za prevajalstvo FF UL pri usklajevanju programov in njihovem oblikovanju v skladu z mednarodno veljavnimi standardi in priporočili je tudi ta, da je bil leta 2004 po predhodnem preverjanju

⁴ Na ta način se bo dosedanje sodelovanje v okviru programa Socrates/Erazmus, v okviru katerega ima Oddelk za prevajalstvo podpisane pogodbe z 29 univerzami v tujini, bistveno kvalitativno nadgradilo, saj bodo tovrstni programi dejansko usklajene kombinacije vsebin najmanj dveh partnerskih institucij, pri čemer bodo študentje vsaj en semester preživel tudi v tujejezičnem okolju, ki je hkrati njihov študijski predmet.

⁵ <<http://www.ciuti.org>>.

⁶ <<http://www.emcinterpreting.net/>>.

kvalitete poučevanja in ocenjevanja prevajanja in tolmačenja ter kvalitete diplomantov in diplomantk sprejet v mednarodno združenje visokošolskih ustanov, ki poučujejo prevajanje in tolmačenje na visokošolskem nivoju CIUTI (*Conférence Internationale permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes*),⁵ leta 2005 pa je postal še polnopravni član mednarodnega konzorcija EMCI (*European Masters in Conference Interpreting*),⁶ ki sta ga ustanovili službi za tolmačenje pri Evropski komisiji in Evropskem parlamentu; tudi ta organizacija je pred sprejetjem v polnopravno članstvo te-

meljito preverila študijski program, način poučevanja, vrednotenja in ocenjevanja znanja. Medna-rodna vpetost Oddelka in sodelovanje v mednarodnih telesih omogoča ne le prilagajanje vsebin standardom in priporočilom za izobraževanje prevajalcev in tolmačev, ampak njihovo tvorno oblikovanje, tudi z vidika specifik slovenskega kulturnega prostora in njegove tradicije.

Vojko Gorjanc
Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
vojko.gorjanc@ff.uni-lj.si